

Boček, Vít

[Robinson, Andrew. Writing and script: a very short introduction]

Linguistica Brunensia. 2010, vol. 58, iss. 1-2, pp. 352-353

ISBN 978-80-210-5250-5

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115073>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

pografii zaměřené na latinková písmena najdeme analogické modely. Tzv. elementový přístup k teorii čtení hovoří o tom, že každý znak (písmeno) se skládá z několika součástek (například drčky či serify) ze sady, která je pro celé písmo společná (Unger 2007). Můžeme v tom snad vidět paralelu k lingvistickému chápání fonému jako svazku distinktivních rysů.

Z těchto poznámek doufejme vyplývá, že v nejobecnější rovině je hlavním přínosem knihy to, že nás nutí přemýšlet, kam až vlastně sahají hranice lingvistiky (či, radikálně řečeno, má-li vůbec lingvistika nějaké hranice) a kdo obývá území za těmito hranicemi, tedy kdo je jejím sousedem a jaké jsou vzájemné sousedské vztahy. Široce interdisciplinární přístup, jaký byl zvolen pro tuto knihu, poskytl k takovým úvahám v konkrétních případech jednotlivých studií znamenitý materiál, tradičními disciplínami (filozofie, logika) počínaje, novými (mediální studia) pokračuje a některými zábavnějšími (lingvistika posunkové řeči) konče.

Literatura

- Adam, R. (2009): Za empiricky adekvátní teorii písemné komunikace. *Slovo a slovesnost* 70, č. 3, 221–230.
- Boček, V. (2009): Ještě ke kulturnímu kontextu pražské školy: lingvistika a typografie. *Linguistica ONLINE. Issue Eleven, Miscellanea II*. Ed. A. Bičan. Online: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/bocek/boc-001.pdf>.
- Humboldt, Wilhelm von [1824]: Ueber die Buchstabenschrift und ihren Zusammenhang mit dem Sprachbau. In: *Werke in fünf Bänden*. Hgg. von Andreas Flitner und Klaus Giel, Bd. III, Schriften zur Sprachphilosophie. 3. vydání, Darmstadt 1969, 82–112.
- Chromý, J. (2006): Vachkovo pojetí psaného jazyka v kontrastu s běžnou (nejen internetovou) komunikací. *Čeština doma a ve světě* 14, 53–57.
- Stetter, Ch. (1997): *Schrift und Sprache*. Frankfurt a.M.
- Unger, G. (2007): *While you're reading*. New York.
- Vachek, J. (1989): *Written Language Revisited*. Amsterdam – Philadelphia.
- Vykypěl, V. (2006): *Essais zur Prager Typologie (mit einer Bibliographia typologica Pragensis)*. München.

Príspevek vznikl v rámci projektu MŠMT ČR LC546.

Vít Boček
vitbocek@gmail.com

Robinson, Andrew: **Writing and Script: A Very Short Introduction**. Oxford: Oxford University Press 2009. ISBN: 978-0-19-956778-2.

Jako jeden z dalších svazků slavné ediční řady *Very Short Introductions*, vydávané nakladatelstvím oxfordské univerzity, vyšla loni kniha věnovaná dějinám písma a psaní. Její autor, Andrew Robinson, je zasvěceným znalcem problematiky. Po sepsání několika knih s tematicky užším záběrem, ale o to odborněji koncipovaných – *The Story of Writing* (1995/2007), *The Man Who Deciphered Linear B: The Story of Michael Ventris* (2002) a *Lost Languages: The Enigma of the World's Undeciphered Scripts* (2002/2009) – sestavil tentokrát spíše přehledovou příručku, která shrnuje základní poznatky, které doposud máme o fenoménu písma a psaní.

Publikace sestává z devíti kapitol zabývajících se různými otázkami týkajícími se pojednávaného tématu. První kapitola líčí vznik písma. Důvtipné je v ní především vymezení „proto-písma“ nikoli jakožto vývojového předstupu písma, ale jako fenoménu s jiným funkčním využitím (pak se pod tento pojem schovávají jak staré památky, např. malé hliněné předměty sloužící zřejmě k vyjadřování počtu, tak třeba dnešní počítačové ikony). Autor dále shrnuje základní, ovšem málo

jistá, fakta o vzniku skutečného písma (první doklady piktogramů z Mezopotámie a Egypta ve 4. tis. př. Kr.). Druhá kapitola pojednává o vnějším i vnitřním vývoji písma, tedy jednak o jeho geografickém (roz)šíření (diskutuje se otázka, zda nejstarší písma z Mezopotámie, Egypta, Indie, Kréty, Číny a Střední Ameriky vznikla samostatně, či zda se znalost písma předávala vypůjčováním mezi jednotlivými kulturami jsoucími v kontaktu), jednak o vzhledu (a také například směru psaní) jednotlivých písmových systémů na zmíněných územích (klínopisná písma, egyptské hieroglyfy, hieratické písmo, démotické písmo, lineární písmo A a B, čínské znaky, a konečně teprve asi před deseti lety objevené písmo Olmeků). Ve třetí kapitole se autor věnuje spíše opomíjenému tématu: zániku písem. K tomu obvykle dochází pod tlakem nových písemných systémů (protežovaných také z důvodu religiózních, politických, jazykových či kulturních změn), a proto se v této kapitole zároveň dozvídáme i o těchto „novějších“ písmech (například etruském). Čtvrtá kapitola se zabývá přitažlivým tématem luštění písem a jazyků a dosud nerozluštěnými písmi. V páté kapitole se čtenář může seznámit s klasifikací písemných systémů. Všechna písma jsou vlastně kombinací dvou druhů znaků – fonetických a logografických – a liší se mezi sebou různým poměrem jejich využití, na škále mezi plně fonetickou mezinárodní fonetickou abecedou (IPA) a plně logografickými šifrovacími kódy. Blízko k prvnímu pólu má například finština, blízko k druhému japonština. Šestá kapitola je věnována hláskovým písmům; diskutuje se otázka jejich vzniku (dosud ne s jistotou interpretované nálezy na Sinaji, v Palestině a Egyptě) a probírají se některé známé hláskové systémy (ugaritský klínopis, fénické písmo, řecká alfabeta, latinka, runy) a jejich vývojový vztah. Sedmá kapitola pojednává o čínském a japonském písmu. Osmá kapitola se zaměřuje na „technickou“, „lidskou“ a „uměleckou“ stránku problematiky: zmiňuje psací potřeby a materiály, na něž se psalo (hlína, papyrus, papír), dále popisuje prestiž, již se u starých civilizací těšili písaři, a konečně pojednává i o kaligrafii. Závěrečná kapitola je potom úvahou o budoucnosti písem a psaného jazyka ve světě moderních technologií a internetu a o vztahu psaného a mluveného jazyka.

Z uvedeného přehledu je patrné, že kniha není průlomovým dílem na poli svého oboru, ale spíše koncizním úvodem. Je napsaná poutavým stylem, a poskytuje tak dobrý základní vhled do problematiky písma a psaného jazyka.

Příspěvek vznikl v rámci projektu MŠMT ČR LC546.

Vít Boček
vitbocek@gmail.com

Ewels, Andrea-Eva: Areallinguistik und Sprachtypologie im Ostseeraum. Die phonologisch relevante Vokal und Konsonantenquantität. Frankfurt am Main: Peter Lang 2009. ISBN: 978-3-631-57786-8.

Jako vstupní svazek nové ediční řady *Studien in nordeuropäischer und baltischer Linguistik* vyšla loni kniha, která je přitažlivá hned z několika důvodů. Zprvė spadá do oblasti lingvistického bádání, která je v dnešní jazykovědě velmi živá a dynamická, totiž kontaktologie. Zadruhé se zabývá lingvisticky zajímavým areálem, totiž baltským prostorem, kde se nachází množství jazyků patřících k různým jazykovým rodinám a jsoucích v různých druzích vztahů. A konečně zatřetí je kniha věnována jednomu zajímavému jazykovému jevu, totiž vokaliké a konsonantické kvantitě. Ve své – disertační – práci autorka analyzuje uplatnění tohoto fonologického rysu v jazycích Pobaltí a klade si otázku, zda je současný stav v jednotlivých jazycích výsledkem jazykového kontaktu či ne.

Na knize je cenné především vyvážené sepětí teorie a empirie. Po asi stu stran teoretických a metodologických výkladů, v nichž je vysvětlen pojmový aparát knihy a především deduktivně vystavěna základní klasifikace (typologie) vokaliké a konsonantické kvantity, následuje zhruba stejně obsáhlá část induktivní a analytická, v níž se detailně popisuje a hodnotí charakter tohoto jevu